

reste, tapogatta ki, s amikor felfedezte, aktivizálta őket, hirtelen mechanikus bábuvá változva ugrálni kezdett, hagyta magát ide-oda dobálni...

„Az ősz borzongása ez már, misztikus és ideges borzongás, aminőt Haydn és Beethoven még nem ismert”, folytatja Szabolcsi Bence ősi Schubert-mottókat.

Melankóliával teljesek a Menuhinek belgrádi vendégszerepléséről írt soraim, ám hangsúlyoznom kell: Yehudi Menuhin arra mindig is úgy fog élni bennem, mint egy bölcs uralkodó szép profilja az Utópia ezüstpénzén!

TOLNAI Ottó

FOTÓ

A JUGOSZLÁV FOTÓ NAPJAI ÚJVIDÉKEN

A tartományi székváros fotogalériájában rendezték meg *A jugoszláv fotó napjai '78* című rendezvényt, amely a 21. országos fényképképzőiskolai kiállítást, a 2. jugoszláv színes diapozitív kiállítást és a jugoszláv ifjúsági fotókiállítást ölelte fel. Rögtön néhány szó a szervezésről: a kiállított anyagból a helyiségek adta lehetőségek tükrében elmondhatjuk, hogy jól tagolták fel, jól át lehetett tekinteni. A rendezés igyekezett minden kis helyet kihasználni, hiszen tetemes anyag elhelyezéséről volt szó: 159 alkotó 293 művét kellett bemutatni.

A tárlat — és ezt nem volt nehéz megállapítani — egységes színvonalat, kiegyensúlyozott mezőnyt mutatott fel, amiből arra lehetett következtetni, hogy némi bajok voltak a színvonallal, ti. bámmily jó is a minőség, a válogatás az anyag tömege miatt nem tud érvényre jutni. Hiányoztak a differenciált kiállításokat általában jellemző kiemelkedő, valamint jóval a szint alatt maradó művek. Így, amit láttunk, azok a közepes eredmények, az óvatos megközelítések vagy a sokszor látott témák enyhe modulációi voltak. Feltűnt az is, hogy számos, fotóesszének nevezhető sorozat mellett igazi szekvenciákat nem lehetett látni, amit a tárlat jellege csak részben igazolhat. Ezek a tények minden bizonnyal az alkotói kísérletező kedv lanyhulására utalnak. A kiállítók többsége nemcsak az új formáktól, hanem az új gondolatoktól is tartózkodott. Kivételt csupán az a néhány fotós képezett, akik szándékait, gondolataikat össze tudták hangolni a technikai lehetőségekkel. A fotószekvenciák hiánya folytán elveszett a többletértelem is, s inkább egyféle projekciós látásmód, vagyis az az eset érvényesült, amikor egy ismert dolog szemlélete quasi rávetül egy újabb észlelt dologra.

A fiatalabbak felvételein szem lehetett érezni a fiatalokra általában jellemző és tőlük jogosan elvárt újszerű megközelítési módokkal való próbálkozást. Kivételt képez Zoran M. Piperski *L. C.*-sorozata: riportszerűen informáló, ugyanakkor nagyon szép technikájú és fegyelmezett képeket készített. A gesztuális, hangsúlyos optikára épülő fotóesszé jellegű képsor a kiállítás legjobbjai között foglalt helyet. Damir Govričevićnek a kirakatbábukat különféle környezeti kontextusba helyező képei Yves Klein nemrég kiadott albumára emlékeztetnek. Tiszteletreméltó az az egyedüliség, az a magányvállalás, amit ezek a fotók a mezőnyben magukra vállaltak. A képek ábrázolta tárgyi világ is ember nélküli, ugyanakkor éppen az ember hiányán át utal az emberre és a társítható abszurd helyzetekre.

A 21. jugoszláv fotókiállítás keretében bemutatott alkotások közül az alábbiakat lehet kiemelni: Janez Korošič szemcsés, kissé életlen és erős, nagy látószögű torzítást magán hordozó képét, amely közvetlenül is kapcsolható a hatvanas évek második felében megjelenő dekomponált, életlen, fátyolos, elmozdított képek iskolájához (pl. Hamilton). Jó példa arra, hogyan lehet az átlagos helyzetekről korszerű, értelmileg szintetizált alkotást készíteni a már szokványos, kikísérletezett formanyelvek segítségével. Marijan Kučec két, régi házakról készített montázsafotója filozofikus tartalmával különleges helyet foglalt el a tág és a beleágyazott tárgyak viszonyát tematizáló alkotások során. Az omladozó házak kiválasztásával a fénykép és az időbeliség nagyon sokat vitatott kérdését közelítette meg, hiszen lefényképezésükkel mintegy automatikusan átmentette őket a jövőnek. Hasonlóan a múlt—jelen—jövő folyamatosságára érdeklő Mišo Koltačot, aki *Kolo* című csendéletén ábrázolt egy akár száz évvel korábban is megörökíthető tárgyi együttlétet. Varga-Somogyi Tibor két portréja szerencsés felvételnek számít ebben a tematikában. A környezeti jellemzést egy tónussal, a háttér feketéjével pótolja. Metka Vergnion remek helyzetfotót készített visszafojtott líraisággal és jól kiszámított szemcsézettséggel. Nikola Belajčić, az egyetlen színes anyaggal induló részvevő, *Fasada Koppenhagen '77* című alkotásával hívta fel a figyelmet.

Az *Újvidékiek Újvidékről* téma igen tág megvalósítási lehetőségeket nyújtott, így nagyon sokan azt mondták el, amit megjelölés nélkül is elmondanának. Alki a megadott téma szerint gondolkodott és dolgozott, lényegesen jobb eredményt ért el, mint például Dormán László is. A szennyezettséget, a személerakodó helyeket ábrázoló három képe a modern városokat súlyosan érintő civilizált szeméthalmaz terebélyesedésére hívta fel a figyelmet. Fényképei, tematikus igénytelenségükkel, már szinte a minimal-fotózás területét érintik.

Szót kell ejteni arról a ki tudja mi okból uralkodó technikai minimalizmusról, amely rosszul értelmezi a korszerű fotózás lényegkiemelő szorgáló technikai igénytelenségét. Ennek egyik bizonyítéka például, hogy

csak egy kiállítótól láttunk színes anyagot, pedig a technika nem új.

Végül a portrékról és a tájképekről: láthattunk belőlük eleget, s éppen ezért tűnt fel, mennyire egysíkú formanyelvi kérdésről volt szó a lefotózott valóság és a belőle fakadó valóság esetében. Lenin mondta, hogy „minden általános csupán megközelítően fogja át a tárgyakat”. Ez a tájékoztató sem térhetett ki mindenre és mindenkire; egyedül a fotók rendelkeznek reális léttel. Ehhez a hármas kiállításához hasonlóan, amely önnön lehetőségeit csak éreztetni tudta, megvalósítani már kevésbé.

BAKOS Zoltán